

presentatie 10 januari 2004

Goedenavond dames en heren,

Ik zal eerst kort iets vertellen over enkele projecten die ik eerder heb gedaan, daarna leg ik uit hoe ik gekomen ben op het formulier zoals dit verspreid is om u vervolgens in sneltreinvaart door de resultaten te leiden.

VOORBEELDEN

Bezoekersonderzoek

Het bezoekersonderzoek bestond uit een driedimensionaal formulier. Een doolhof met vraag- en antwoordmogelijkheden. Door antwoord te geven op de vragen bepaalde de bezoeker zijn eigen route.

Tegenscript

Een handleiding waarmee je een telemarketeer met vragen kunt bestoken ipv dat je hem of haar antwoord geeft. Je bent niet langer slachtoffer maar neemt zelf het initiatief.

Een democratisch kunstwerk voor het Kremlin

In Gorinchem heb ik als medewerker van Dienst Kunstbehoefte huis aan huis geënqueteerd. Ik vroeg de mensen of zij een kunstwerk in de wijk wilden, waar dit moest komen, hoe het eruit moest zien. Het verslag van het onderzoek met daarin de letterlijke antwoorden is aan alle mensen uitgereikt.

Onvredezak

In een straat in Vlaardingen waar veel leegstand heerst en waar de bewoners de schuld geven aan de gemeente die de schuld geeft aan de vastgoedhandelaren die de schuld geven aan de markt heb ik huis aan huis grote gele Onvredezakken verspreid. Alle bewoners konden met de zak hun onvrede kwijt en zo met een schone lei beginnen.

Niet Storen

Ik werd gevraagd om in het Kromme Rijn gebied een werk te maken voor een touristische fietsroute. Midden in een bijna ouderwets Hollands weidelandschap heb ik een 70 vierkante meter grote bord geplaatst met daarop de tekst NIET STOREN.

Bij elk van deze projecten wordt het publiek uitdrukkelijk uitgenodigd te reageren op de uiting. Zo was voor mij het plaatsen van het NIET STOREN bord slechts het begin van het project.

Mensen gingen mij foto's sturen met zichzelf voor het bord, mensen gingen bordjes bij het bord plaatsen om mee te delen dat zij zich aan het bord stoorden. Op een gegeven moment is het bord zelfs met bruuut geweld omgegooid. Al deze reacties zijn voor mij onderdeel van het project.

Mijn werk is een voortdurend onderzoek naar hoe mensen reageren als ik probeer ze op een andere manier tegen schijnbare vanzelfsprekendheden te laten aankijken.

Voor mij is het daarbij belangrijk dat mensen zich persoonlijk verhouden tot het werk dat ik

maak. Ik wil dat het het publiek geen toeschouwer blijft, maar deelnemer wordt.

ILLEGALEN

Toen ik werd gepolst of ik in het kader van een weekend over illegaliteit een project wilde maken heb ik direct ja gezegd.

Bij de meeste projecten die ik hiervoor noemde bestond het publiek uit een afgesloten geheel. Bij illegaliteit ligt dat anders. Zo merkte ik dat het voor mij onmogelijk is om zogenaamde illegalen direct en gericht te benaderen.

Een andere gedachte was dat het illegaal zijn geen zelfverkozen status is. Je hebt een legaal nodig die iemand vertelt dat hij of zij illegaal is. Ik besloot om die reden dat mijn publiek niet beperkt mocht blijven tot illegalen; ik wilde een zo groot mogelijke groep aanspreken.

Ik besloot een autonoom onderzoek te doen naar illegaliteit in de vorm van een inventarisatie. Geen gesnuffel in vuilniszakken of tellen van deurbellen en tandenborstels, maar zo veel mogelijk mensen direct de vraag voorleggen of zij illegaal zijn.

De onderzoeksvraag luidt: Hoe reageren Amsterdammers op de officieel gestelde vraag of zij illegaal zijn, of zij illegalen kennen en of zij deze willen aangeven?

Speciaal voor dit onderzoek heb ik een nieuwe instantie in het leven geroepen: Regoned, wat staat voor Registratie Orgaan Nederland.

Ik heb een officieel aandoend aangifteformulier ontworpen.

Ik stelde dat mensen het formulier dienden te retourneren, ook als zij niet illegaal zijn, zodat de vragen niet als vrijblijvend ervaren zouden worden.

Bent u illegaal?

De vraag “bent u illegaal?” is geen vanzelfsprekende vraag. De meeste mensen in Nederland zullen zichzelf die vraag niet vaak stellen. Voor illegalen ligt dat anders. Voortdurend zijn zij zich bewust van hun antwoord op die vraag.

Van hoeveel mensen in uw omgeving weet u dat zij illegaal zijn?

Hiermee vraag ik mensen na te denken over de vraag of er illegalen in hun omgeving aanwezig zijn.

Van hoeveel mensen in uw omgeving vermoedt u dat zij illegaal zijn?

Deze vraag dwingt mensen na te denken over wie illegaal is en hoe je een illegaal zou moeten herkennen, Kortom, wat voor beeld hebben mensen bij een illegaal?

Wilt u deze (vermoedelijke) illegalen aangeven?

Hiermee vraag ik impliciet of de invuller bereid is zijn of haar medewerking te verlenen aan het regeringsbeleid.

Een vaak stilzwijgende instemming aan het beleid van de overheid wordt omgedraaid in de vraag om een actieve bijdrage aan dit beleid.

De laatste vraag: Waarom doet u deze aangifte?

Deze vraag biedt ruimte voor een persoonlijke motivatie. Het stelt bovendien expliciet de vraag waarom mensen het formulier invullen en wat ze ermee hopen te bereiken.

Omdat het mij niet alleen om de ingevulde formulieren ging, maar ook om hoe er op andere manieren wordt gereageerd op de vragen staan het telefoonnummer, faxnummer, website en e-mailadres van Regoned duidelijk vermeld op de kaart.

Op de envelop waarin de formulieren zijn verspreid staat groot afgedrukt "belangrijke informatie"

DE VERSPREIDING

Er zijn 200.608 formulieren verspreid over Amsterdam. Deze formulieren zijn naar alle stadsdelen van Amsterdam gegaan.

Het bedrijf Holland Verspreiding heeft de formulieren uitgezet over 356 eindverspreiders. Één verspreider heeft geweigerd het formulier te verspreiden in zijn wijk. Holland Verspreiding heeft de adressen van deze verspreider door een andere verspreider laten bezorgen.

De verspreiding heeft plaatsgevonden van woensdag 24 december (de dag voor kerst) t/m dinsdag 30 december.

DE REACTIES

REACTIES PER TELEFOON

De telefoon van Regoned stond op 24 december direct roodgloeiend. Tot en met vanmiddag 16.00 uur is er 458 keer gebeld.

Ik heb hiervan 173 mensen te woord kunnen staan.

51 mensen vroegen zich af waarom het verplicht was om in te vullen:

Ik krijg op dit adres een kaart van u en ik ben hoogstverbaasd, en ik vraag me af of dit allemaal wel legaal is want ik wil dan even weten naar welke wet u verwijst; dat wij verplicht zijn dit in te vullen.

33 mensen wilden meer informatie over de organisatie Regoned:

Ik wilde alleen weten welke schoft zich achter dit nummer verborg, dank u.

24 mensen wilden weten wat Regoned met de informatie gaat doen.

21 mensen noemden mij racist

14 mensen hadden het idee dat het om een document ging waarmee je een verblijfsvergunning zou kunnen krijgen.

13 mensen scholden mij uit voor NSB-er

12 mensen zeiden vooral bang te zijn dat andere mensen het formulier wèl zouden gaan invullen.

3 mensen vroegen me of ik besodemieterd was

1 persoon gaf aan 5 illegalen te kennen en deze te willen aangeven à minimaal e50,- per illegaal. één ander persoon wilde weten of het onderzoek ook in Rotterdam gedaan zou kunnen worden

Ik heb voorzover mogelijk uitgelegd waarom ik de kaart heb verstuurd. 36 mensen konden na mijn uitleg begrip opbrengen voor het project. 54 mensen bleven het belachelijk vinden, 24 mensen namen genoegen met het feit dat het niet verplicht was om het formulier in te vullen.

Ik heb aan 6 mensen moeten uitleggen dat zij bij Regoned geen aangifte konden doen. 3 van hen vonden dat belachelijk.

Tijdens de kerstdagen bleek dat veel mensen ook mijn mobiele nummer hadden ontdekt. Ik ontving sms-jes met berichten als:

goeie aksie!

rascist,

vuile NSB-er

ik geef u aan bij de politie

en

Wij weten u te vinden

REACTIES PER INTERNET

12 mensen die de kaart hadden ontvangen berichten hierover op hun eigen site. Uit deze berichten ontstonden discussie met andere bezoekers.

een kleine greep:

Op zich is Nederland een best vaag land dat ze opkomt voor illegalen. Terwijl illegalen hier niet eens horen te zijn anders zijn ze geen illegalen toch...

-

Goeie actie. Dat lijkt me wel wat

-

Jezus

-

hmm grof

-

hoezo grof?

-

Lullig voor de mensen die in de oorlog zoiets hebben meegemaakt lijkt me...

-

haha illegalen aan het schrikken maken

-

je moet die brieven natuurlijk wel in van die enorme achterstandwijken posten

-

Een goede waarschuwing, dat vind ik ervan ...

-
En de grootste grap is dat we allemaal goedkope tomaten eten die door ILLEGALLEN.
-
Nou leuk. Is daar overheidssubsidie voor verbruikt?
-
ja net als voor het drooghouden van dat mottige stukje grond om jullie heen
-
als mensen sich gekwetst voelen: GOED ZO !!!
-
rare ideeën over kunst, denk ik dan
-
geen kunst, maar wel in orde
-
een warme stal in Nederland?? Dat wordt steeds moeilijker...
-
Ik ergerde mij een week geleden al aan alle ophef rond het Regoned project.
Hypocriet gedoe, al die mensen die verontwaardigd zijn over het stiekum aangeven van illegalen. En dan wel de kliklijn bellen zeker!
-
We stemmen massaal op Pim Fortuyn, maar als we illegalen moeten aangeven zijn we ineens 'geschokt' en 'verbijsterd'?
-
Inventarisatie van illegalen, dat klinkt als onbegonnen werk!
-
ja, ik ben illegaal, hier heb je mijn verblijfsadres en overige gegevens... duh...
-
47% van alle statistieken is nutteloos.

Er zijn inmiddels 97 pagina's waarin wordt bericht over Regoned.

Ook via internet konden mensen het formulier insturen. Het was bedoeld voor Amsterdammers die het bericht niet hadden ontvangen of die dit hadden weggegooid. Door de 97 links naar Regoned zijn er ook formulieren binnengekomen uit andere plaatsen in Nederland. In totaal heb ik 52 ingevulde formulieren ontvangen via internet. 35 daarvan kwamen niet uit Amsterdam, ik heb deze verder niet betrokken in de cijfers.

Veel van de formulieren waren op ludieke wijze ingevuld. Zo hebben George Bush, Ali Bombali en Jan-Peter Balkenende aangegeven dat zij illegaal zijn. Martijn Engelbregt is 4 keer aangegeven als illegaal.

REACTIES PER E-MAIL

Vanaf zaterdag 27 december werd ook de mailbox van Regoned overstelpt met mailtjes. Het eerste bericht dat ik ontving ging als volgt:

Je invulformulier over illegalen is ronduit intimiderend maar realistisch genoeg om mij op het verkeerde been te zetten.

Ik begrijp na mijn speurtocht op internet dat dat de bedoeling is. Je hebt in ieder geval een emotie bij mij los weten te peuteren, ook al was dat geen positieve. Toch heb je me nieuws-

gierig gemaakt naar hoeveel respons je krijgt.

Ook hier wilden veel mensen weten waarom deelname verplicht is:

Hoezo "dient"? Wie bepaalt dat ik dit formulier dien te retourneren? Wat voor straf hangt mij boven het hoofd als ik het niet retourneer?

Mensen gaven aan zelf niet mee te willen doen:

Mocht het u helpen bij uw onderzoek: ik zal nooit, onder geen enkele voorwaarde, meewerken aan een dergelijke enquête. Liever nog duik ik onder en word zodoende zelf illegaal (!!)

Ik kreeg de envelop. Ik las de inhoud en heb hem verontwaardigd verscheurd. Ik moest toch iets overwinnen om dat te doen.

Mensen waren vooral bang dat andere mensen het formulier zouden invullen:

Natuurlijk denk ik er niet aan uw belachelijke formuliertje in te vullen, maar een hoop gezagsgetrouwe (vaak oudere) mensen zullen dit waarschijnlijk wel doen.
Dit ruikt naar LPF.

Mensen kwamen op voor illegalen

Mijn illegale hulpen in de huishouding zaten bijna te huilen op de bank vanwege de ongerustheid over 'het aangeven van illegalen'. Ze hadden niet kunnen eten en slapen van angst. Ik hoop dat dit in uw onderzoek wordt meegenomen dat hierdoor mensen onnodig angstig zijn gemaakt.

Als we niet snel de grenzen openstellen voor mensen met ambitie dan verandert dit land echt in een museum.

Vanavond vulde ik drie formulieren in voor een Egyptenaar die in Nederland woont en die voor tien dagen naar Amerika wil. Er werd hem gevraagd of hij voor terroristische doeleinden naar de Verenigde Staten kwam en of hij in zijn leven had geleerd met nucleaire wapens om te gaan. Daarnaast moest hij alle namen, adressen en telefoonnummers van al zijn familieleden opgeven en ook de namen, adressen en telefoonnummers van alle scholen waar hij op had gezeten, en van alle werkgevers waar hij voor had gewerkt.

Als het nu gaat over mensen die stuipen op het lijf jagen, dan winnen deze formulieren met stip van Regoned. Maar als je in je leven een aantal van die formulieren hebt ingevuld kan ik me ook voorstellen dat iemand zich helemaal lens schrikt als er zo'n formulier van jou in de bus ligt. Ik snapte opeens hoe bang je tot in je botten kunt zijn als je geen thuisbasis hebt en een taal niet goed spreekt.

Beste Ambtenaar van Regoned,

Ik wilde hierbij aangifte doen van twee meisjes waarvan ik vermoed dat ze illegaal zijn.

Deze persoon kwam een paar dagen later met het volgende bericht:

De twee meisjes waar ik op doelde ken ik net genoeg om te weten dat ze legaal zijn.

Goeie actie, zeker na de uitspraken van minister Verdonk. De samenleving mag zich wel eens vergewissen van wat een strenger uitzettingsbeleid werkelijk betekent.

Als je het lef hebt om na een hachelijke tocht door de woestijn op een zelfgemaakt vlot van autobanden van een oude Peugeot 404 de straat van Gibraltar over te steken om vervolgens door de distelstruiken van Almeria een parkeerplaats op te klauteren en je onder een vrachtwagen, volgeladen met garnalen of sinasappels naar Nederland te laten vervoeren en onderweg ook nog jezelf in leven weet te houden met weggegooide etensresten van McDonald's en Autogrill dan verdien je m.i. wel een kans op deze arbeidsmarkt.

Het historisch besef is bij Nederlanders zoek. Dit komt doordat Nederlanders hun welvaart vanzelfsprekend vinden. Nederlanders zien hun wreedheden niet waar hun welvaart aan te danken is. De gouden eeuw wordt gepromoot zonder erbij na te denken dat de slavernij hier is ontstaan.

De eerste lezing van het formulier roept bij mij een politiek correcte verontwaardiging op. Daarna is er een confrontatie met de inconsequentie van je eigen gedrag en je stellingname in het debat: ik ben voor uitzetting, maar doe er niets aan, of omgekeerd. Je formulier kan een wat meer bewuste keuze voor passiviteit opleveren.

In totaal heeft Regoned 129 e-mails ontvangen.

REACTIES PER POST

Ik zag aanvankelijk een beetje op tegen het verwerken van de respons op 200.608 formulieren. Uiteindelijk viel het wel mee:

Ik heb 74 reacties ontvangen per post

6 stuks kreeg ik oningevuld retour

van 5 mensen ontving ik een brief waarin zij hun beklag deden over het formulier.

van 3 van deze brieven ging een kopie naar burgemeester Cohen.

31 formulieren werden op een bijzondere manier gebruikt. Zij waren verscheurd of volgeschreven met boodschappen als:

Krijg de klere!

Fuck off big brother or die!

Hoe durft u deze vragen te stellen

Ik dien niets

of

foei foei foei.

32 mensen hebben het formulier ingevuld, 16 mensen zeggen zelf illegaal te zijn,

21 mensen geven aan illegalen te willen aangeven.

De mensen die aangeven illegalen te willen aangeven antwoorden als volgt op de vraag waarom zij aangifte doen :

omdat hunnie illegaal zijn;

daarom;

omdat ik vind dat er meer oorlogen in Nederland moeten worden herinnerd.;

ik krijg er voor betaald;

omdat ik wil dat al mijn vrienden legaal worden;

Het is hier het regt van de sterkste, het leven is hart;
Om te laten merken dat de bedenker van dit project echt te ver gaat!;
gewoon;
of
omdat u erom vraagt;

REACTIES VAN DE MEDIA

Naar schatting 58 ontvangers van de kaart hebben direct contact gezocht met de media. De Volkskrant, Het Radio 1 Journaal en AT5 trokken het eerst bij mij aan de bel. AT5 stuurde een reporter langs, ik mocht in 5 minuten uitleggen waar het mij om ging. Ik was verbaasd dat ze die avond berichtten dat er een formulier in omloop was waarmee mensen illegalen kunnen aangeven. Ik had juist uitgelegd dat dat niet het geval was. De Volkskrant schreef op de voorpagina dat twee mensen oorlogsassociaties hadden. Vanaf dat moment stroomden alle media toe. Mensen die het formulier associeerden met de oorlog hebben in de media veel ruimte gekregen. Over de illegalen en hoe het formulier op hen overkwam heeft geen enkele journalist bericht.

DE TOTALE RESPONS

Ik heb bij 200.608 Amsterdammers de vraag neergelegd of zij illegaal zijn, of zij illegalen kennen en of zij deze willen aangeven.
Van 199.713 mensen heb ik geen reactie ontvangen.

863 mensen hebben gereageerd met de boodschap dat zij de vragen niet willen beantwoorden.

Van de mensen die de vragen wel hebben beantwoord zeggen 16 mensen zelf illegaal te zijn.

32 mensen die het formulier volledig invulden weten gemiddeld van 218 mensen in hun omgeving dat zij illegaal zijn.

Zij geven aan bij elkaar 23.366 vermoedelijke illegalen te kennen.
Het betreft in de meeste gevallen een vriend, kennis of buurman/vrouw.

21 mensen geven aan illegalen te willen aangeven. 18 van deze reacties heb ik niet serieus kunnen nemen. Dit betekent dat er 3 mensen zijn die serieus aangeven illegalen te willen aangeven.

Wat mij persoonlijk betreft zijn dit er 3 teveel, maar daar gaat dit onderzoek niet over.

Ik heb hier het voorlopige rapport met daarin de reacties tot gisteravond tien over tien. Vanaf maandag kunt u dit document downloaden op www.regoned.nl